

NAMEN- EN TREFWOORDENREGISTER BIJ MACHT EN MOED. AMBTELIJK VAKMANSCHAP EN DE KUNST VAN HET TEGENSPREKEN

A.

ABD (zie: Algemene Bestuursdienst)
actorschap 336, 342
Adviescommissie Burgerbetrokkenheid
(Commissie Brenninkmeijer) 110,
195-196
agapè 351
Alcibiades 356, 391
Algemene Bestuursdienst (ABD) 55, 57, 60,
66, 72, 84, 88, 91, 200, 210, 265-266
Algemene Rekenkamer 208
Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
(AWBZ) 219
algoritmes 98-99
Alkemade, Floris 103
ambachtsman (Sennet) 232-234, 490
ambtelijk(e)
autonomie (zie: autonomie)
gedragscode (zie: code)
loyaliteit 19, 91, 114-115, 127, 165,
205, 216, 283, 331
vakmanschap 87-119
vakmanschap 3.0 92-95
ambtseed 213-214, 248
aporie 395
Arendt, Hannah 26, 141-145, 155, 284,
289-293, 299-300, 311-327, 331-336,
357, 365, 382, 384-385, 393, 404, 414,
417, 419, 444, 489-492
aretè (zie ook: deugden) 318, 350
Aristoteles 25-26, 34, 82-83, 110, 123,
130-136, 141, 242, 276, 301, 317-320,
346, 350, 353, 395-397, 403-404,

416, 430-431, 445, 488-489
ars moriendi 357
ars vitae (zie ook: levenskunst) 129,
299-302
Asscher, Lodewijk 29, 77, 145, 164
Athene 109, 130, 355, 394, 489
Augustinus, Aurelius 317, 321-325, 357
Aurelius, Marcus 321, 357, 362, 418
authenticiteit 277, 364, 373
autonomie 207-217, 243-248, 294-297,
304-311
B.
Balkenende, eerste kabinet 98
Barak, Aharon 190
Baudet, Thierry 103
Bekker, Roel 75, 81, 488
Belastingdienst/Toeslagen 21, 54, 57, 73,
75-80, 123-124, 144, 163, 181, 192,
205, 214-215, 223, 228, 247, 264, 440
Belhaj, Salima 80
Benali, Abdelkader 103
Berding, Joop 492
Bergson, Henri 316-317
Berlin, Isaiah 294, 303, 378-379,
384-387, 414, 492
Bermudadriehoek (van politiek, media
en bedrijfsleven) 50, 65, 71, 359
beroeps
-code 224-225, 238, 243
-eer 128, 209, 211, 220, 271
-ethiek 202, 254, 273-276, 429
-procedures 75, 170, 192
-trots 89, 180, 184, 236, 490

- bestaansethiek 344-362, 492
 bestaanskunst (zie: levenskunst)
- Bieri, Peter 281, 293, **327-343**, 365, 368,
 384-385, 410, 414, 417, 420, 423,
 491-492
- Biesta, Gert 400
- Bijleveld-Schouten, Ank 218
- Binnema, Harmen 54
- blame game* 75, 383
- Blok, Josine 489
- Boers, Erik 386, 493
- Bohlmeijer, Lex 103
- Borsato, Marco 349
- Bos, Ad 246
- Bos, René ten 218
- Bransen, Bart 106
- Bregman, Rutger 124-125
- Brenninkmeijer, Alex (zie ook:
 Adviescommissie Burger-
 betrokkenheid) 60, 77, 124, 153-156,
 171-174, 195-196, 368, 371, 490
- Brink, Gabriël van den 54, 89, 101, 217,
 266, 490
- Brunt, Dorien 493
- Buiting, Marius 79
- Buonarroti, Michelangelo 358
- bureaucratie 73, 153-154, 218-219, 357
- burger
 -participatie **96-102**, 104, 110-111, 191
 -initiatieven 99
 -schap 39, 97, 361, 391
 -betrokkenheid 104, 109, 170-171, 490
 -forum **109-112**, 172, 192, **195-196**,
 255, 448
 -forum kiesstelsel 110, 196
- Bussemaker, Jet 176, 218-219, 222, 252
- Buuren, Maarten van 491-492
- BZ (zie: ministerie van Buitenlandse
 Zaken)
- BZK (zie: ministerie van Binnenlandse
 Zaken en Koninkrijksrelaties)
- C.**
- Calvijn, Johannes 321
- Camps, Maarten 87
- Catshuisoverleg 49-51, 54
- CBR (Centraal Bureau
 Rijvaardigheidsbewijzen) 159, 239
- censuurverbod 245
- checks and balances* 70, 72, 80
- Chopin, Frédéric 338, 340
- christendom 321, 345
- chronos(-tijd)* (zie ook: *kairos-tijd*) 219,
 422, 427
- Civil Service Code* (zie: code)
- Cloo, Pieter 54
- coalitieafspraken/-beraad/-overleg/
 -politiek 50-51, 127, 172-174, 248
- code
 ambtelijke 238, 247-249, 266
 beroeps- 224-225, 238, 243
Civil Service Code 200
 gedrags- 247, 252
Minsterial Code 200
 organisatie- 255-258
 voor verantwoord bestuur 238-239,
 247, 252-254, 266
- Cohen, Job 19, 109
- collectief (ambtelijk) geheugen 19-20,
 89, 129, 268, 369, 487
- Commissie
 Behoorlijk Bestuur 252-257, 272-273,
 491
 Bosman (zie: Tijdelijke commissie
 Uitvoeringsorganisaties)
 Brenninkmeijer (zie: Adviescom-
 missie Burgerbetrokkenheid)
 Halsema (zie: Commissie Behoor-
 lijk Bestuur)

- Joustra (ook: Commissie onderzoek Belastingdienst) 80
 Remkes (zie: Staatscommissie Parlementair Stelsel)
 van Dam (zie: Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag)
 constructivisme 363-366
 corona
 -crisis 62, 106, 172, 207, 247, 321, 349
 -pandemie 49, 125-126, 208
 -regels 227
 -virus 63, 102
 covid (zie: corona)
 crisisrespons 435
 Crinice Le Roy, René 72
 Csikszentmihalyi, Mihalyi 220
- D.**
- Dalen, Wieger van 494
 Dam, Chris van (zie ook: Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag) 75, 214
 Dam, Marcel van 397
 Damon, William 220
 Dekker, Victoria 165-166
 Dekker, Sander 181
 Delnoij, Jos 494
 democratie
 consensus- 91
 deliberatieve 192, 195, 197
 Democratie in Actie 101, 107
 directe 172, 197
 doe- 99-100, 111-112, 159
 inquisitie- 208
 liberale 118, 383
 lokale 101
 maatschappelijke 101, 443
 parlementaire 68, 111, 138, 178, 263
 participatieve 192, 396
 sorry- 91
 democratisch(e)
 legitimatie 23, 174{?}, 192, 389
 rechtsorde 5, 97, 136, 138, 182, 190, 198, 213, 216, 221
 rechtsstaat 175-182, 489-490
 -tekort 96
 Denker des Vaderlands 110, 218
 denkspier 12, 23, **60**
 Descartes, René 351
 deugdeethiek 242, 276, 384, 404
 deugden (zie ook: *aretê*) 205, 242, 276-277, 389-391, 448, 491
 kardinale 83
 weberiaanse 90
dialectica 397, 412-413, 419-420
 dialectiek 250, **397**, 403, 416
 Dichter des Vaderlands 102
 dialoogcultuur 388, 403, 419
 Dijkhoff, Klaas 124
 dilemma 115, 488, 492
 dilemma-gesprekken 408
 discriminatie 24, 82, 256-257, 348, 436
 Dissel, Jaap van 49, 54
 diversiteit 23, 25, 72, 84, **134**, 157, 437
 Dohmen, Joep 38, **297-301**, 373-374, 384-385, 414, 417, 491-493
 draagvlak 174, **191-193**, 197, 206, 260, 262
 Dronkers, Jan Hendrik 185-186, 199
 dualisme 50-51
duas politica 174
 dubbeldenken 64
 Dungen, Bas van den 228
- E.**
- education permanente* 359-360, 385, 430
 Eichmann, Adolf 299, 492
eidoskoop 408
 Einstein, Albert 429
 electorale turbulentie 93

- eleutheria* 314
 Engelshoven, Ingrid van 102
 Epictetus 211, 214, 320-321
 Epicurus 26, 346, 351
epimeleistai 356
 Erasmus, Desiderius 321
 ethiek (zie ook: bestaansethiek)
     34-36, 117, 131, 259, **269-288**,
     317-318, 370, 397, 399, **404-407**
 ethische legitimatie 249
ethos 90, 152, 276, 298, 346, 354,
     394, 405
eudaimonia 130, 134, 136, 318-319,
     350, 431
 Europees Verdrag voor de Rechten
     van Mens (EVRM) 193
 Evers, Sjaak 493
 EZ (zie: ministerie van Economische
 Zaken)
F.
 Fagan, Michael 17
 Februari, Maxim 252
 filosofische onderzoeken 281, **287**,
     408-411
 FNV 228
fortituda 411
 Fortuyn, Pim 98
 Foucault, Michel **26-45**, 216, 282-284,
     293-294, 299, **344-347**, **351-359**,
     361, 365, 369, 376, 382, 384, 391,
     414, 417, 420, 449, 487, 491-492
Founding Fathers 324-325
 fractiediscipline 172-173
 fraudeobsessie 77, 99, 124
 Frederik, Jesse 54, 59, 76-78
 Frequin, Mark **55**, 57, 66, 85, **114-118**,
     160, 210-211, 226, 228, 239-240,
     266, 488
 Fromm, Erich 299-300, 318
 front(lijn)werkers (zie ook: grens-
     werkers) 165-166, 170-171
 ‘functie-elders’-rel 19, 51, 69, 189, 207
G.
 Gardner, Howard 220
 gecompromitteerd werk (zie ook: goed
     werk) 126, 199, 222, 225, 228, 230,
     257, 271
 gedragscode (zie: code)
 geheimhouding 29, 49, 73
 gelijkheidsbeginsel 137, 177
 Genootschap van Oud-Senatoren 178
 goed werk (zie ook: *GoodWork Project* en
     gecompromitteerd werk) 84, 126,
     199, 205, 210, 217, **220-232**,
     237-243, 257, 271-272, 283-284, 361,
     380-382, 414, 436-440, 490
 goede gesprek 12, 23, 157, 186-187,
     240-243, 287, 387, 393, 413,
     419-420, **435**, 438, 446, 448, 488
 gewetensonderzoek 216, 357-358,
     361, 382
 God (bijbelse) 277, 316, 321, 368
 god, goden 133, 296, 318, 346, 394,
     415, 422
 goede leven, het (zie: *eudaimonia*)
 Goethe, Johann Wolfgang van 364
 Gommers, Diederik 54
goods (*hyper good*, Taylor)
GoodWork Project (zie ook: goed werk)
     217-224, 227, 230, 236-237, 257, 259,
     266, 490
 gouden tien kenmerken (‘t Hart) 94
 Grapperhaus, Ferdinand 181
 grenswerk(er) (zie ook: frontlijn-
     werkers) **163-171**, 180, 190-191, 201,
     255, 261, 267, 430, 490
 grenzeloos samenwerken 116, 156
 groepsvorming 82

grondwaarden van de rechtsstaat 82,
215, 221, 443

grondwet 156, 173, 182, 188, 193, 195,
208, 214, 244-245, 305

grotmythe (Plato) 391-392

Gruyter, Caroline de 180

H.

Habermas, Jürgen 369

Hadot, Pierre 344-351, 492

Hall, Edith 132-135, 489

Halsema, Femke (zie ook: commissie
Behoorlijk Bestuur) 252, 491

Hamer, Mariëtte 151

hardheidsclausule 124, 163, 192

Hart, Paul 't 55, 88-99, 112-113, 116, 205,
208, 262, 488

Hart, Wouter 79

Heckmann, Gustav 398

Hegel, Georg 368

hermeneutiek 363, 365-366

Hertzberger, Rosanne 175, 180

heteronomie 296

hexis 350

Hippocrates van Kos, eed van 224

hindermacht 90

Hoekstra, Wobke 79-80, 112, 123-124, 173

Homerus 26

Horst, Guusje ter 246

Houben, Francien 103

Huis van Thorbecke 169

Huis voor de Klokkenluiders 246

humanisme 298

Humanistisch Verbond 298

humor 250

hybris 410

I.

ideeënstrijd 25, 64, 179

identiteit 143, 291, 340, **370-373**, 417,
491

IenW (zie: ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat)

Illich, Ivan 399

Immigratie- en Naturalisatiedienst
(IND) 181

incidentalisme **50**, 61, 71, **93**, 199, 201,
389

inclusie, inclusiviteit **23-25**, 42, 72, 82,
137, 138, 140, 150, 157, **177**, 178-179,
193, 221, 299, 348, 381, 385, 437

inspraak 96-97, 110, 169, 179, 191-194,
260

Instituut voor Publieke Waarden 96

integriteit (en beleid) 40, 100, 200, 221,
238, 247, **256-257**, 272-274, 292,
310, 331, 387

interactieve beleidsvorming 91, **97-98**,
108

Interdepartementale Beleids
Onderzoeken (IBO) 210

interface (Brenninkmeijer) 154, 156, 171,
371

intervisie 89, 430, 493

J.

Jansen, Thijs 54, 89, 217, 490

Jensma, Folkert 180-181

Jezus 313, 323

Jinek, Eva 103

Jonge, Hugo de 218

Jorritsma, Annemarie 207

Joustra, Tjibbe (zie ook: Commissie
onderzoek Belastingdienst) 57, 80

K.

Kaag, Sigrid 51, 197, 223

kairos(-tijd) (zie ook: *chronos*-tijd) 219,
422, 427

Kalshoven, Frank 173-174, 178

Kamerdebat 68, 139, 148, 173, 189, 208,
223

kansongelijkheid 24, **175**, 197, 267, 389

- kardinale deugd 83
- Katinka Simonse (Tinkebell) 103
- Kennisplatform Integratie Samenleving (KIS) 106
- Kessels, Jos 146-147, 154-155, 386-391, 393, **397-399**, 403, **408-411**, 412-417, 489, 493-494
- Kessels, Ton 489
- kiezer 90, 96, 105, 149, 173, 207-208, 212, 310
- kiezersmandaat 149, 172
- kinderopvangtoeslagaffaire (zie ook: Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag) 68, 79, 123, 126, 139-140, 205, 488
- kinderopvangtoeslagwet 77
- klassieke filosofie 298, 348, 354, 492
- klassieke tijd/oudheid 141, 344-345, 368
- Klein, Pieter 123
- klokkenluider 245-248, 264
- kloof
  - tussen arm en rijk / welvaarts kloof 106, 174-175, 208, 224, 377, 389, 489
  - tussen systeem- en leefwereld 90, 153, 165, 169-171, 375, 389, 443
- Kole, Jos 89, 217, 490
- Koning, Martijn 103
- Koole, Ruud 50, 172, 174, 489
- Koolschijn, Gerard 493-494
- kralenspel (zie: *ideoskoop*)
- Kruiter, Albert Jan 96-99
- Kuik, Anne 208
- Kuipers, Ernst 54
- L.**
- lastig gesprek 252, 254, 491
- liberum arbitrium* 324
- leefwereld (zie ook: kloof tussen systeemwereld en leefwereld) 151, 156, 167, 169, 436
- leer
  - cultuur (zie ook: leervragen) 152, 403
  - proces 141, 359, 391, **399-400**
  - programma 418
  - vragen van eerste, tweede en derde-orde 140, 142, **144-153**, 153-156, 307
- legaliteitsbeginsel 137
- lerende organisatie 118, 413, 423, 430
- levenskunst (zie ook: *ars vitae*) 28, 129, 282, 292-293, **298-302**, 351, 413-414, 491-493
- liefde 321, 346, 351, 356, 395, 488, 494
- LNV (zie: ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij)
- Loos, Adolf 234-235
- loting 109, 195
- loyaliteit, ambtelijke (zie: ambtelijke loyaliteit)
- Lubbers, Ruud 97
- Lucilius 361
- Luther, Maarten 321
- M.**
- maatschappelijk(e)
  - controle 224-225
  - middenveld 290
  - ongelijkheid (zie ook: kloof tussen arm en rijk) 208, 498
- Machiavelli, Niccolò 489
- macht(s)
  - informele 82
  - ongelijkheid 57, 83, 439
  - misbruik 264, 352-353
- MacIntyre, Alasdair 205
- Macron, Emmanuel 109
- maieutische* methodiek 399
- managerial* uitdagingen (Noordegraaf) 262

- Manschot, Henk 298, 305
 marxisme 365
 meesterschap
   (Sennet) 233, 340
   (Kessels) 391, 413
 menselijke maat 77, 127, 165, 181, 185
 Mercier, Pascal 328, 342-343, 492
 Merkel, Angela 197
 Merril, James 231
 ministerie van
   Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 218, 246-247
   Buitenlandse Zaken 92
   Economische Zaken 92
   Financiën 21, 54, 77, 79, 111, 123, 228
   Infrastructuur en Milieu / Waterstaat 12, 19, 53, 170, 185, 195, 295, 302, 429, 488
   Landbouw, Natuur en Visserij / Voedselkwaliteit 92
   Sociale Zaken en Werkgelegenheid 29, 77, 116,
   Verkeer en Waterstaat 170
   Volksgezondheid, Welzijn en Sport 218
 ministeriële verantwoordelijkheid 19, 66-69, 108, 193, 200, **243-244**, 266, 488
 ministerraadnotulen 22, 29, 71
 moderne individualisme (Taylor) 373-374
 monarchie 82, 133
 Mondriaan, Piet 234
 moraliteit 45, 123, **127-130**, **237**, 248, 266, **375-376**, 420, 429
 moreel/morele
   beraad 199, 287, 302, **408**, 412, 416
   educatie 300-301, 385, 414, 428
   kompas 28, **83-84**, 123
   leiderschap 123, 140, **153-157**, 199, 248, 279, 301, 370, 449, 490
   legitimatie 95, 248
 Mostert, Pieter 386, 493
 motivatie, drie centra van (Kessels) 409-410
- N.**
 narratieve methode 88, 366
 Nasr, Ramsey 102, 420
 nataliteit 142, 291, 323-236
 Nationale Ombudsman 60, 77, 99, 124, 139-140, 153, 173, 211
 Nelson, Leonard 398
new public management 91, 95, 97, 138, 223, 260, 374
 Nietzsche, Friedrich 326
 Nijpels, Ed 172
 Noordegraaf, Mirko 259-265, 491
 Noordervliet, Nelleke 102
 normatieve universum van een democratie 190, 192, 197, 260
- O.**
 oligarchie 82, 131
 Ollongren, Kajsa 68, 189, 207, 223
 Omgevingswet 101, 107
 OMT (Outbreak Managementteam) 49-50, 54
 Omtzigt, Pieter (zie ook: 'functie-elders'-rel) 139, 173, 207-208, 247, 263-264, 489
 ongelijkheid, kans-/maatschappelijke (zie ook: kloof tussen arm en rijk) 24, 106, **175-180**, 267, 377, 389, 489
 ontaarding van moderne individualiteit (Taylor) 373-377
 opgaven gestuurd werken 155-156, 434
 Opstelten, Ivo 54
 organisatiecode (zie: code) overheidsparticipatie 99, 102

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving
(OFL) 429, 490

P.

Palmen, Connie 32, 35, 37, 444, 487,
493

Palmen-Schlangen, Sandra (memo
Palmen) 73-76, 80-83, 274, 440

Parlementaire ondervragings-
commissie Kinderopvangtoeslag
(POK / Commissie van Dam) 21,
68-69, 75, 78, 80, 138, 159, 163,
214-215, 488

parlementaire zelfreflectie 50, 61, 71
parrhêsia 41-45, 81, 188, 191, 292, 353,
417, 419, 427, 487

parrhêsias, *parrhêsias*tês 40-44, 353, 444

participatie 96-99, 111

wetten van 189

werk/participatief beleid 108, 396

-professional 19, 169

participatieve waardenevaluatie 255

pathos 319

Paulus(apostel) 317, 320, 321

Pechtold, Alexander 196, 397-399

Peeters, Remi 489, 492

Pérez, Gonzàlez 247

persoonlijke maatstaven 227-220, 240,
244, 271, 284

philia 351

phronêsis 242, 294, 301, 318-319, 348,
350, 397, 405, 415, 430-434

Planbureau voor de Leefomgeving 88

Platform Open Overheidsinformatie
(PLOOI) 65

Plato 43, 312-313, 355-356, 391-392, 396,
408, 420, 493-494

pluraliteit (zie ook: uniciteit) 143-144

pluriformiteit 137, 177

poiêsis 141

polarisatie 21, 92-93, 104-108

polis 39, 44, 131-133, 141, 289-290, 346,
355

politeia 131, 493

politiek(e)

benoemingen 54

-bestuurlijke sensitiviteit 41, 114,
206

-bestuurlijke verantwoordelijkheid
196-202

partij 109, 111, 125, 181

partij- 51, 54

politikos 431

praxis 141

praktische wijsheid (zie: *phronêsis*)

phronêsis 317

proairêsis 319-320

procedurele rechtvaardigheid 192-193,
241

programmatisch voorstel/suggestie
301-304, 418-424

Prometheus 400

Protagoras 400

prudentia 237, 410

psyche 186, 199, 284, 396

publiek leiderschap 60, 84, 88, 112-119,
210-211, 228, 239, 266

publiek management 261, 265

Putters, Kim 105, 139, 178-180, 187, 195,
489

Q.

Queen Elizabeth 17

R.

Raad

van State 19-20, 66-69, 72, 77, 108,
178, 192-193, 200, 238, 243-247, 268,
488

voor Maatschappelijke
Ontwikkeling 100

- voor het Openbaar Bestuur 100
 voor Volksgezondheid en Samenleving 176
- rationaliteit (substantiële en instrumentele) 390
- Reagan, Ronald 97
- rechtsstatelijk/rechtsstatelijkheid 55, 125-130, 167, 181-182, 191, 216, 443
- rechtvaardigheid 123, **134-136**, 150, 205, 214, **258**, 272, **276**, 322, 395, 401
- regeerakkoord 50, 112, 171, **173**, 185
- Regionale Energie Strategie 107, 109
- Remkes, Johan (zie: Staatscommissie Parlementair Stelsel (Commissie Remkes))
- representatie 90
- representativiteit 169, 193
- retorica* 357, 397, 412-413, 420, 488
- Reybrouck, David van 109-112, 193
- Rijn, Martin van 57
- RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) 49
- Romantiek 357, **364**, 368, 375
- Roovers, Daan 110
- Rössler, Beate **304-310**, 331, 383, 385, 417, 492
- Rotmans, Jan 95
- rugdekking(sketen) 170-171, 201
- Rutte, Mark 51, 73-74, 139, 145, 148-150, 183, 207, 223
 kabinet Rutte II 99
 kabinet Rutte III 50, 57, 72, 88, 112, 164, 172, 181, 210, 226, 374
 Rutte-doctrine 66, 73-74
- S.**
- Samim, Parviz 490
- Sandel, Michael 398
- Sartre, Jean-Paul 326
- Schmid, Wilhelm 493
- scholè* (zie ook: vrije ruimte) 385-386, 493
- Schoof, Dick 228-230
- Schutter, Dirk De 489, 492
- Segers, Gert-Jan 50-51, 112
- Segers, Mathieu 175
- seksualiteit 28-30, 33-34, 487
- Seneca 216, **357-361**, 382, 422-423, 492
- Senge, Peter 412
- Sennet, Richard 163, 222, **230-237**, 242, 257, 340, 490-491
- SEO Economisch Onderzoek 176
- Simons, Marike 54
- Simonse, Katinka (Tinkebell) 103
- slow politics* 360, 379
- sluiswachter 50-53
- Sluiter, Ineke 494
- sociaal contract 172
 (Kuik) 208
 (Omtzigt) 139-140, 489
 (Putters) 179-180, 188, 489
- Sociaal Creatieve Raad 103
- Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) 105-106, 111, 139, 178, 490
- sociale wet 54, 58
- Socrates 301, **308**, 348-349, 354-356, **391-400**, 411, 414-416, **420-421**, 444, 487, 493-494
- Socratisch(e) gesprek/café/methode/dialoog **241**, **393-404**, **407-411**, 415, 445-448, 493-494
- sophrosunè* 237
- split-level self*-theorie 334
- spreekrecht 381
- staatsbestel 110, 118, 195, **243**, 489
- Staatscommissie Parlementair Stelsel (Commissie Remkes) 110-111, 136-138, 152, 174, 177-179, 489
- Stichting Beroepseer 490

- Sticks 450
- Stikker, Marleen 103
- stoïcisme, stoïcijnen 211, 216, 321, 334, 348-349, 357, 492
- Swaab, Dick 313-314
- Swieringa, Joop 399
- stysteemfalen 429
- stysteemwereld (zie ook: kloof tussen systeem- en leefwereld) 154, 156, 267
- T.**
- taal **29-30**, **36-37**, 135, 149, **333-336**, 343, 386, **419-421**
- Taylor, Charles 277-280, 367-379, 384, 414-415, 491, 493
- techné* 395
- Teisman, Geert 98
- Tellegen, Toon 48, 122, 204
- temperantia* (zie: *prudentia*)
- Thatcher, Margaret 17, 97
- tegenmacht **5**, 19, 24, 29, 33, 35, 50-51, 64, 71, **81-82**, 102, 155-156, 173, **179**, 183, 89, **198**, 208, 212, 259, 262, **263-264**, 283, 300, 434, **443**
- tegenspraak (zie ook: *parrhêsia*, waarheidsspreken) 42-45, 73, 435-444
- boeken over 488
- definitie van (effectieve) 439
- moeilijkheden van 55, 58-59
- nobele motieven van 188, 248-251, 440
- spraak kwaliteiten 58
- verschijningsvormen van 128-129, 441-444
- temporele turbulentie 93
- theonomie 296
- Thiel, Sandra van 99
- tijd 59-62, 69, 94, 118, 219, 359, 418, **421-423**, **427-429**, 491
- Tijdelijke commissie Uitvoeringsorganisaties (TcU, Commissie Bosman)
- Tinkebell (Katinka Simonse) 103
- tirannie 82, 133-134, 173
- Tjeenk Willink, Herman **5**, **19-20**, 51, 55, **81-84**, 89, 97-98, 136, 138, 148-151, 154, 177-180, 186, 190, 197-198, 208-216, 226, 255, 259, 263, 268, 369, 489
- toeslagen(affaire) (zie: kinderopvangtoeslag(affaire))
- toeslagenbrief 65-69, 152
- Tomesen, Wilbert 246-247
- transparantie 66-68, 90-93, 138, 151
- trias politica* 174
- Twaalfhoven, Merlijn 103
- twijfel 13, 254, 381, 394
- Typhoon 450
- U.**
- Uijlenbroek, Jaap 79-80
- uitvoerings
- toets 65-68, 196
- praktijk 12, 70, 77, 123-124, 156, 184, 186, 212, 265-266, 373-374, 442
- organisatie 64, 87, 159, 165, 181, 185, 197, 219, 239
- utilitarisme 278
- UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen) 87, 160, 239, 251, 373-374
- V.**
- vakmanschap (Richard Sennet) 231-236, 490-491
- ambtelijk 12, 20, 55, 116, 217-230, 285, 440, 491-492
- politiek-bestuurlijk 196-202
- Verbrugge, Ad 275-279, 491
- vergaderen 118, 360, 372
- Verhoeven, Cornelis 269, 281-283

Verlichting 33, 275, 277, 286, 324, 364,
368, 375

verzorgingsstaat 97, 220

verzuiling 96-97

vierde macht 72, 243, 259-265

Villa Moller 234

Visser, Arno 208

Voermans, Wim 263, 489

voortreffelijkheid (zie: deugden)

vragen (leidende en praktische
(Kessels)) 146-148

vriendschap 45, **131-134**, 155

vrijheid (negatieve en positieve
(Berlin)) 303-304, 378-379, 384-385,
414, 492

vrije wil (zie ook: willen/wilsvorming)
313-323, 342

vrije ruimte (zie ook: *scholè*) 385-393,
405-408, 493-494

W.

waarde(n)

-debat 197

-gedreven **94**, 95, 262, 276

-oordeel 349-350

participatieve waardenevaluatie 255

waarheid

-act 41-42

-spreken (zie: *parrhêsia*, tegen-
spraak)

wet van de **189**, 191, 199

Walraven, Martin 165-166

weberiaanse deugden (zie: deugden)

Weel, Bas ter 176

Werf, Saskia van der 492

wet van de waarheid (zie: waarheid)

wetten van participatie
(zie: participatie)

Wetenschappelijke Raad voor het
Regeringsbeleid (WRR) 29, 97, 100,

124, 165-171, 190, 201, 490

Wiebes, Eric 78, 145, 164

Wiegel, Hans 174

Wiel, Maud van de 54

Wierdsma, André 256, 399

Wijffels, Herman 223

willen/wilsvorming/wilskracht/
wilszwakte (zie ook: vrije wil) 311-315,

327-328, **331-332**, 336-344

wilsbekwaam(heid) 296, 306, 321

Win, Xaveer de 494

windvaan 332-334, 347

Wittgenstein, Ludwig 233-235, 340

WRR (zie: Wetenschappelijke Raad
voor het Regeringsbeleid)

writers block 328-329, 343

X.

Xenophon 353-354

Z.

zandlopermodel 400

zelfbedrog 306, 309-311

zelfbeeld 89, 242, 295, 297, 300,
308-311, 317, 335, 354, **362-369**,
376-380, 433

zelfbeschikking 179, 297-300, 306, 331,
335-336, 342

zelfkritiek 152, 234

zelfkritisch vermogen 436

zelfredzaam(heid) 28, 96, 98, 125, 129,
331, 447

zelfzorg 27, 39, 299, 302, 282, 284, 293,
299, **345-347**, **351-357**, 360-361,
379, 384, 391, **414**, 449

-cultuur 344-345, 359, 414

klassieke 302, 344, 352, 413, 440, 492
sociale 129, 354

zoön *politikon* 133

Zutphen, Reinier van 99, 124, 128, 139,
211